

В КРАЇНІ НЕВОЛИ І СЛІЗ.

"КРЕСОВЕ" ПЕКЛО.

Під таємним наголоском читаємо в київському "Більшовику" кореспонденцію з Галичини, в якій описується, що для України новий закон Польщі про мову національних меншостей.

В статті читаємо:

"Нарешті, якось таки здійснено спеціальний комітет експертів і цей в поті чола виготовив проект закону про мову недержавних народів у Польщі. Проект цей ухвалив варшавський сейм дня 10 липня 1924 року.

Що властиво, цей закон повнезволеним народам Польщі, а зокрема Українцям? Буквально нічого. Навпаки, він нищить навіть те, що перед тим протягом довгих років улагодило вибороти.

НЕЧУВАНА БЛАГОДАТЬ.

В першій частині дає цей закон можливість Українцям, Білорусам і Литовцям (Євреї і Німці закон не знає) на території воеводства: львівського, тернопільського, станіславського, волинського, польського, новгородського, віленського і в деяких повітах білостоцького (про Холмщину немає ані згадки), користуватися матірньою мовою перед державними і автономними (?) урядами. Значить, подавати заяви матірньою мовою, промовляти матірньою мовою на засіданнях громадських і сільських рад, повітових і воеводських сеймиків, крім того оповістки державних і автономних властей можуть мати також текст на матірній мові. Та й тільки всього. Не відноситься це ні до записки, ні до почути. Одним словом, благодать велика-й нечувана.

СКАСУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ.

Друга частина ще більше благодати дає на полі шкільництва. Одно вже тепер казати можна, що коли цей закон буде переведено в життя, то в дуже скорому часі не будемо мати ні в одній українській народній школі, ні в одній гімназії, а тим більше якоїсь фахової школи. Бо що говорить новий закон?

Щоб можна було заснувати народну школу з українською викладавчою мовою, треба на це 40 учнів. Коли найдется тих сорок учнів, школа може бути українська, але тільки наполовину, бо приміром, навчання історії та польського письменства може провадитися тільки польською мовою. Коли ж у тій самій місцевості найдется ще 25 дітей, які забажають вчитися тільки на польській мові, то тоді української школи не може бути, а засновується так звана "утраквістична", з польською і українською викладавчими мовами. З огляду на те, що по всіх східно-галицьких селах польська шкільна влада намагається засновувати тільки польські школи і таких шкіл дуже бага-

то вже закинула, а за новим законом, не може бути в одній місцевості двох різних шкіл, то всі українські школи таким чином скоро буде переведено на утраквістичні школи. Теж саме чекає й українські гімназії, як і вчительські семінарії.

Удар страшний, коли взяти на увагу, що протягом останніх десяти років вдалося вибороти вже чималу кількість українських народніх шкіл по селах і містах та виховано вже чималі кадри народніх учителів.

Так в головніших рисах виглядають автономні права, які польська влада дає своїм меншостям та які набирають законного права з днем 1. жовтня 1924 року.

ЯК НАШМЕНШОСТІ ПРИВІТАЛИ ЦЕЙ ЗАКОН.

Як же привітали цей закон повнезволени народи Польщі? Очевидно, поставились зовсім негативно. Перш за все, ні один представник Українців, Білорусів, Литовців, Німців і Євреїв не брав участі в виготовленні цього законопроєкту. Закон ухвалено без участі представників національних меншостей, закон накінено силою. Отже, не дивно, що варшавський сейм був місцем таких різких демонстрацій всіх польських клубів, які в ознаку протесту, після того, як подали відповідні заяви, з бо-

КАРИКАТУРА АВТОНОМІЇ.

Закон про мови, ця карикатурна форма автономії, була й буде тільки силою накіненим законом. І дуже помиляється уряд буржуазної Польщі, коли думає, що цей закон прийме населення східних, окраїнних земель. Безперечно, почнеться боротьба в різних формах її, а лінія цієї боротьби буде одна. Це лінія, яку займає посол тов. Войтков, складаючи заяву іменем У.С.Д.П. клубу на засіданні варшавського сейму: "Забери своє військо, забери адміністрацію і дайте нам змогу приєднатися до нашого матірнього поля, до Радянської України. Цього і більш нічого домагаються українські трудящі маси під Польщею і тільки тим способом, а не смішними автономними законами, можна розв'язати українське питання в Польщі."

"ЛЕСКІЯ" КАРАХАНА ДИПЛОМАТИЧНОМУ КОРПУСУ.

Вище згадана нота Карахана справила в Пекіні особливе враження і стала головною темою жвавої дискусії в політичних колах.

Китайська преса вітає виступ радянського посла.

Американські журналісти обурені. Вони вважають цей крок американської дипломатії за безтактовний і визнають справедливість виступу Карахана. Американська місія мовчить.

Газета "Пекін Дейлі Нюс" вміщує листа анонімного автора в якому сказано:

"Дипломатичному корпусу вже давно треба було без всякого шуму передати будинок російській місії. Американська заява була цілком зайвою. З боку Йошізави було

АМЕРИКА ЗАНЕПОКОЄНА НОТОЮ КАРАХАНА.

"Юнайтед Прес" повідомляє з Вашингтону: "Безцеремонна заява Карахана примусила американський уряд серйозно вивчити виступи далеко-східної дипломатії Радянського Союзу. Нота Карахана вважається скорше за прояв основних тенденцій цієї дипломатії ніж за образи Америці. Державний департамент очевидно виступить з цього приводу після приїзду посла Шермана, якого нетерпляче чекають та який дасть доклад про стан справ у Китаї."

Ніяких офіційних повідомлень ще не було оголошено, але кажуть, що уряд сильно занепокоєний нотою Карахана й визнає серйозні небезпеки

КАТ ДЛЯ ПОЛЬЩІ.

З газетних новинок. А міністер справедливості висів проєкт про спровадження катів до Польщі.

Даремні заходи міністра, Заява дбайливості його; Штиків жандармських гостре вістря Од крові досі не засхло. Кулі на стогони нечулі, Байдужий безглуздий шнурок, Сотні робочих без ката стягнули, Зарили без дощок. Навіщо кат? Як для робочих — Тоді це піклування через верх!

ВІСЬОЦЬКИЙ СЕМИНАР В КИЇВІ.

В Київ, при Інституті Народної Освіти засновано Історичний Семінар вищого типу. При Семінарі організовано п'ять наукових секцій. Чотири зв'язані безпосередньо з різними розділами української історії, одна секція загальної історії має на меті спеціальні інтереси у вищій школі що до підготовки лекторів по загальній історії. Секції ці такі:

1. Секція нової української історії та економічного побуту України. Керувник проф. Ол. П. Оглоблін, який одночасно є головою семінару.
2. Секція давньої та середньої історії України. Керувник проф. О. С. Грушевський.
3. Секція укр. археології. Керувник проф. В. Е. Данилевич.

ВІСЬОЦЬКИЙ СЕМИНАР В КИЇВІ.

Вся праця секції проходить в археологічному кабінеті Інституту Народної Освіти. Секція має чотирох співробітників.

4. Секція українського мистецтва. Зі смертю проф. Г. Г. Павлуцького керує секцією тимчасово проф. Данилевич.

Небіжчик Гр. Гр. Павлуцький розпочав був теоретичний курс по мистецтву та практичний вправи по укр. мистецтву литовської доби. Під керівництвом проф. Данилевича членів мистецької секції проводять практичну працю. Секція має 5 співробітників.

5. Секція загальної історії. Керує проф. Л. М. Беркут.

Секція нараховує 5 співробітників. Керувник секції викладає науковий курс по історії міст середньовіччя, головним чином німецьких, при чому, знайомлюючи з сирим матеріалом по різних спеціальних збірниках, співробітників приймає активну участь в обговоренні деяких питань, які зв'язані з курсом.

ФОНОГРАФ НА УСЛУГАХ РАДІО-ТЕЛЕГРАФУ.

Недавно одна французька технічна фірма зробила спробу використати фонограф для радіо-телеграфування.

До цього часу можна було приймати радіо-телеграфом не більше 25 слів за хвилину. Завдяки використанню фонографа, що замінює людину, є можливість приймати 100-200 слів за той самий час. Запис на фонографі робиться звичайною системою Морзе.

АМЕРИКАНСЬКО-РАДЯНСЬКА ДИПЛОМАТИЧНА РОЗМОВА.

НОТА ІМП. ДИПЛОМАТІВ І АМЕРИКАНСЬКЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ.

Після того, як китайське правительтво вирішило передати радянському представникові тов. Караханові будинок російської місії, на це мусяли дати свою згоду також і дипломатичні представники імперіалістичних країн - в Китаї, які, як відомо, поводитися там, як в колонії капіталістичного імперіалізму. Від імені дипломатичного корпусу передав в цій справі ноту т. Караханові японський представник Йошізава.

При передачі цієї ноти, що висловлює погляд дипломатичного корпусу на зв'язок між передачею Караханові будинку радянській місії та участю в режимі дипломатичного кварталу, при чому права радянської місії визнано за радянським представником, японський посол додав до ноти таку заяву, датовану 18. серпня:

"У зв'язку з моєю нотою від того-же числа, в справі будинку російської місії, маю за честь повідомити Вашу ексцеленцію, що мій американський товариш висловив бажання, щоб я підкреслив, що його участь в акті визнання за Вами прав, зазначених у вище згаданій ноті, ні в якому разі не слід вважати за визнання з боку уряду Залучених Держав режиму, відомого як Союз Радянських Соціалістичних Республік."

ВІДПОВІДЬ ТОВ. КАРАХАНА ЯПОНЬСЬКОМУ ПОСЛОВІ.

"Маю за честь повідомити Вашу ексцеленцію, що я не вважаю за можливе прийняти Вашу ноту від 18-го серпня, передану мені вами по дорученню американського представника.

Я висловлюю свій жал з того приводу, що Ви не могли відхилити доручення Вашого американського товариша в той мент, коли Японія сама веде переговори в справі відновлення нормальних зносин між урядами С.Р.С.Р. та Японії.

Я сподіюся, у всякому разі, що коли С.Р.С.Р. визнає японський уряд, а Японія визнає уряд С.Р.С.Р., то це не буде означати, що уряд С.Р.С.Р. визнає буржуазний та капіталістичний режим Японії, так са-

АМЕРИКА ЗАНЕПОКОЄНА НОТОЮ КАРАХАНА.

КАТ ДЛЯ ПОЛЬЩІ.

Робочим ціла влада Польщі Була за ката дотепер. І будьте певні: в польській "земі" Повчиться чужоземний кат! Бо польська шхляхта не даремне Віками вчилась катувати.

Коли ж це дійсно кат для Польщі, Щоб Польщу доконтать, Тоді на це є клас робочий, Панам — найкращий кат.

Проектіві такому ми б Бажаєм успіху охоче: Щоб панський Польщі на загиблях Встає Польща — робоча!

Василь Явлюченко.

КАТ ДЛЯ ПОЛЬЩІ.

Робочим ціла влада Польщі Була за ката дотепер. І будьте певні: в польській "земі" Повчиться чужоземний кат! Бо польська шхляхта не даремне Віками вчилась катувати.

Коли ж це дійсно кат для Польщі, Щоб Польщу доконтать, Тоді на це є клас робочий, Панам — найкращий кат.

Проектіві такому ми б Бажаєм успіху охоче: Щоб панський Польщі на загиблях Встає Польща — робоча!

Василь Явлюченко.

3 поля науки і техніки

ІСТОРИЧНИЙ СЕМИНАР В КИЇВІ.

В Київ, при Інституті Народної Освіти засновано Історичний Семінар вищого типу. При Семінарі організовано п'ять наукових секцій. Чотири зв'язані безпосередньо з різними розділами української історії, одна секція загальної історії має на меті спеціальні інтереси у вищій школі що до підготовки лекторів по загальній історії. Секції ці такі:

1. Секція нової української історії та економічного побуту України. Керувник проф. Ол. П. Оглоблін, який одночасно є головою семінару.
2. Секція давньої та середньої історії України. Керувник проф. О. С. Грушевський.
3. Секція укр. археології. Керувник проф. В. Е. Данилевич.

ВСЯЧИНА

Пересолани. — Польські часописи написали, що відомий російський письменник-гуморист Аверченко в наслідок рани, отриманої підчас втечі від більшовиків, осліп і лежить в шпиталі "без феника".

У відповідь на це Аверченко оголосив таке спростовання: "Я був ранений не підчас втечі від більшовиків, а 18 літ тому, коли ще більшовиків не було. Я не сліпий, тільки короткозорий. Працюючи в чотирьох російських а трох закордонних видавництвах, я далекий від нужди. Феників не маю. Бо всі рахунки веду в чеських коронах і доларах."

Москва, столиця Союзу Соціалістичних Радянських Республік, має тепер 1,855,000 населення.

Манітоба, після статистики провінціального департаменту рільництва, має 51,500 фермерів.

Два генерали. — Відомий Бісмаркський генерал Деніков поселився коло Будапешту, на Угорщині, і разом зі своєю дочкою, одним генералом і полковником (зі своєї армії займає городиновою. Він обробляє бараболі, моркву, хрін і іншу городинову та торгує ними в Будапешті).

А бувший петлярівський генерал Сікевич, який був амбасадором на Угорщині, прибув до Вінніпегу і розпочав торговлю яйцями.

Щастя боже генералам.

В місті Бескінг, стейті Нью Джерсі, росте дуб, який має 400 літ. Церква того міста витраче на доглядання цього дуба 3,393 долари річно... Так сказав піп той церкви.

Невеликий стейт в Злуч. Державах Нью Гемпшир має в своєму провінціальному парламенті 420 послів... І всі вони платні.

Л. Понтек.

"БАНДИТИХА".

Село змостило всі свої хати на горбку, над ставком. З краю вулиці, до вигону, хати — рідші. До середини-ближче вони, густо-густо постулювалися. На самому, круглому, шпилі випулила присадибувата церква. Коло церкви дуб. Давній. В три обхвати.

А довкола — ліс. Густий, старий. З трох боків — оточив горбок з селом. Колись капітаних ліс був. А тепер...

Пріська ось тепер іде до того лісу. Та іде не через греблю, повз верби (з дуплами, як хата. Старі, катеринські верби). Іде Пріська, неважко й не до лісу. Через вигон, де похололо розкидані витряки. Обходить чогось усі ті стежки, де з людьми зустрітись можна.

І чомусь Пріська швидко в свою здорову хустку замотується, хоч зовсім тепло на дво-

ла, чи то весь ліс кричить, чи серце так бється.

Не чулася, як і дійшла. Ось греб, ось дві берези — зрослися.

Оглянулася навкруги: Степана не було.

І зворухнулася надія: "Може не буде!" та в ту-ж мить почувала: "Чом так пізно? Я вже думаю, що не прийдем."

"Та ще-ж, Степане, й так видно на дворі. Ти думаєш мені ото легко? Підеш селом з клунком, то хіба-ж люде не побачуть? Та хіба вони не знають, де ти? Думаєш, як воно було Ганні, як і всі бандити: тою звали?!"

"Ну, — завела! Не скляги отут мені! Давай істи!"

А сам жадібно, похачем розв'язував торбинку. Сіпнув мотузочкою нетерпляче. Пішкіла розкотилася долі.

"Пішкіла знову? Подавиш ти сама тією холодною пішкілою! Чом борщу не принесла?"

"Не топил я сьогодні. Там он — оселедці двоє. В "потребильці" давали."

Степан, як стояв навколівках, так і почав істи. Не жував,

кусав і ковтав. Одривав і ковтав. Давився.

Пріська сиділа прихилившись до гребу. Думала, що не можна втекти. Чомусь треба сидіти тут, а хочеться на село, білі люде.

Степан загорнув лишки в торбинку й підійшов до неї.

"Ну, чого мовчиш?" — обхопив за груди й притис до дерева. "Чого мовчиш?"

Гаряче дихав на неї. Пріська одштовхнула його руку.

"Слухай, Степане, що я тобі скажу. Дих усє слухай!"

Він дихав усє важче. Лоскотав груди, ноги. Пріська вже не пручалася.

Степан лежав, насунувши картуза на самі очі. Пріська підвелася й оббирила листя з спілиці.

"Що ти хотіла казати?"

Мовчала.

"Пріська, чи ти не чуєш?"

"Та", видавлюючи слова, — "ото-ж і хотіла казати"... Трусила спілицю.

"Що саме?"

"Що ти, як собі хочеш, а не сила моя вже отакечки"...

"Та як? Істи-носьте набридло, чи що?" — з лінним пересердям бурхнув.

Пріська промолла.

"Носить, носить! Чи мені важко носити? Та хай воно провалиться тобі! Таке життя... Кожне знає, Діти на вулиці дражняться — бандитиха — кричуть... Доки ти тут сидиш? На сміх горобіям! Бандит зветься! Один у лісі; — а ким ти тут воюватимеш? З вовками, чи що? Зима надходить: де який бандит був, то всі поздавалися давно, а..."

"Таке-ж і є! Усі! Поздавалися!" — передергався, — "учора я Крука бачив. (Хотів оце казати тобі). Кликав: переходити по той бік красновірків, а я його сюди кличу. В його хліпці душ з сім буде, то..."

"Ов-ва! Душ сім! Та проти кого воювать будете? Голодранці самі позбарилася-ж. Проти себе — чи що?"

"Чи ти не здурила? Як то проти себе? Бачим своїм, отим, що в голові подумай... Чи я тобі не казав? Та де! Ти — баба, бабою й пропадаш."

"Баба! Прошли часи — ба-

ба! Усі люде кажуть, що пора за розум братися. А Дмитро казав, що по містах і жінки вже горшки покидали, — то ми тут!"

"А-а! Дмитро ото вернувся? Це воно в тебе, чи не звідти й розум?"

"Звідти, чи не звідти... Слухай Степане", присунулася й трохи не плачучи од свого безсилля:

"Слухай, милують-же таких... Хіба одного тільки помилували? Ти тільки з'явився й здаєшся на їхню волю. Можна просто в самий Харків. Я розпитаю в Дмитра..."

Степан штовхнув її з усієї сили.

"Я тебе розпитаю! Уб'ю, як суку погану. Розумнішою од мене захотіла бути!"

Пріська помалу підвелася. Тремтіла, заминаючи хустку.

"Як знаєш. Що ти собі думаєш, — хто зна, а тільки, як буде лихо, я тебе не переховуватиму більше. Й на селі нікого не переховає. В дісі так і пропадеш."

Бігом подалася з лісу. Степан не доганяв її. Було не-

Темний вечір послав на руці осіні сутинки.

Треба було шукати захисту.

II.

Тиждень нанизував дні на нитку-осени. Пріська не виходила з двору. Не робила нічого. Щілими днями. Сиділа на прибі, згорнувши руки і дивилася поперед себе. Не бачучи ні. Не думаючи.

Після останнього побачення з Степаном всяка надія на життя, "як люде", — згинула. Та вона сама не помічала цього. Не думала. Не знала тільки що робити.

Одного дня у двір до неї заскочила Оленка, Дмитрова сусідка. Цікава дівчина пішла до Пріської й здивовано кинула: "Чи ви нездужаете? Чого це вас не видно тують?" й не дождавшись відповіді, висипала:

"До гори ногам! село перевернуло. Таке повидумував, а вони його й слухають! Де так видано, щоб на досвіткі не ходити?"

(Дальше буде.)